

Siptár Dániel

(Jézus Társasága Magyarországi Rendtartományának Levéltára)

Az osztrák jezsuita rendtartomány
magyarországi házai a feloszlítás előtti években

JEZSUITA PRAY KÓDEX

JUBILEUMI KONFERENCIA
A JÉZUS TÁRSASÁGA
FELOSZLATÁSÁNAK 250.
ÉS PRAY GYÖRGY
SZÜLETÉSÉNEK 300.
ÉVFORDULÓJÁN

2023
09
28 09
29
E L T E
EGYETEMI
KÖNYVTÁR
ORSZÁGOS
SZÉCHÉNYI
KÖNYVTÁR

Logo: Országos Széchényi Könyvtár
Logo: ELTE EGYETEMI KÖNYVTÁR
Logo: Pálos- és jezsuitatudományi Kutatóközpont - Történettudományi Intézet
Logo: IHS

Clem. XIV
Rom. ac Red.
Suppl. S. 7.

21. VII 1773

CLEMENS PP. XIV.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

DOMINUS, ac Redemptor noster JESUS CHRISTUS Princeps pacis a Propheeta prænuntiatus, quod hunc in mundum veniens per angelos primum pastoribus significavit, ac demum per se ipsum antequam in caelos ascenderet, semel & iterum suis reliquit discipulis; ubi omnia Deo Patri reconciliavisset, pacificans per sanguinem crucis suae, sive quae in terris, sive quae in caelis sunt, Apostolis etiam reconciliationis tradidit ministerium, posuitque in eis verbum reconciliationis, ut legatione fungentes pro Christo, qui non est dissensionis Deus, sed pacis, & dilectionis, universo Orbi pacem annuntiarent, & ad id potissimum sua studia conferrent ac labores, ut omnes in Christo geniti solliciti essent servare unitatem spiritus in vinculo pacis, unum corpus, & unus

53

A Dominus ac Redemptor breve nyomtatott példányának kezdőlapja (ARSI)

MARIA THERESIA DEI Gratia Romanorum Imperatrix, Regina Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, et Sclavoniae, Regina Apostolica, Archidux Austriae etc.
Augs. 20to Sept. 1773.

Serenissime Dux, Consanguinee Nobis Charissime, Vere Reverendissime, Reverende, Spectabilis, ac Magnifici, Magnificissimi, et Egregij Fideles Nobis dilecti! Breveaquam circa Suppressionem, et abolitionem Religiosorum Ordinis Societatis Illius Breve Pontificium a Veneranda Sede Apostolica emanasset, nosq; illud illius tamen Juribus Regis, et Statibus publicis acceptavimus, atq; adeo jam nunc cum primis in ea res posita foret, quatinam forma, et Methodo in Regno nostro Hungaria, et Partibus ei amegis ex nunc Effectus, ratio notius hujus negotij suscipi, et qualiter moderata, tanquam hujus Ordinis Religiosorum Dimissio conveniens, si modo procurari possit: quo parte quidem ex una per Ipsos hactenus Administratus Cultus Divinus sine interruptione continuari, parte vero ex altera Ipsius usq; incumbenti Antiquorum Traditionis Muneri in Scholis ulterius prospici, ac demq; Ipsorum Professorum, et Facultatum Status, qui nunc cum onere, et Commodo Vasa Statum publicum crederit, ad equatam in claritatem deduci, et ab Illis recipi valeat.

Hinc quo negotio isti manus quanto citius admoveatur, sequentia pro modernis Circumstantiis instaurata, et effectuantia clementer statuimus, ac ordinamus. Et quidem

1° Ut Dimissio, et Dissolutio Societatis istius Religiosorum, ubi una ulterius Cultus Divini Provisio, Constitutio Professorum, et Magistrorum pro continuandis Studiis, et Exquisitis, Receptioq; Honorum, et possessionum per Ipsos Facultatum occurrit, per unum ex parte Diocesana, alterum ex parte Politica, et tertium ex parte Camerali constituendum Commissarium suscipiatur; atq; hinc in hanc etiam Vice-Comites Comitatum

Mária Terézia rendelete a Helytartótanács számára a pápai breve végrehajtásának részleteiről, 1773. szeptember 20. (MNL OL, C 13)

A jezsuita rendtörténet főbb forrástípusai

Hivatali ügymenet iratai	„Építő jellegű írások”
Rendfőnöki levelezés	Litterae Annuae / éves jelentések
Triennális katalógusok	Historia Domus / háztörténet
Éves katalógusok	
Rendházi levéltár	
Diarium / rendházi napló	

A felosztatásra és időszakára vonatkozó külső források, például:

- A felosztatás iratanyaga: jegyzőkönyvek, leltárak (MNL OL)
- Beszámolók a felosztatásról
  - exjezsuiták beszámolóí (pl. ungvári Historia Domus)
  - más szerzetesrendek háztörténetei (pl. ferencesek)
  - más felekezetek?

26
dupl

CATALOGUS

Personarum, & Officiorum

Provinciae Austriae
SOCIETATIS JESU

PRO ANNO
M. DCC. LXXIII.

R. P. Nicolaus Mufzka,
Praepositus Provinc. gubernat a 14. Nov. 1724

1770.

P. Gregorius Lainix, Socius ejusdem, Monitor,
Consultor Provinciae.

Laurentius Tschoffen, Soc. Coadjutor.

Collegium Agriense.

R. P. Paulus Walter, Rector, Gub. a 4.

Dec. 1770.

P. Joannes Fonovics, Ministr. Praef. Eccl. & Sin. Dec. Caf. Tac. Conf. FF.

P. Carolus Hefel, Conc. Dom. & Quadr. Germ. Praef. Spir. FF. Exh. & Conf. Dom. Oper. Conf. 2.

P. Franciscus Barta, Praef. Congv. Agon. Exh. Dom. Oper.

P. Franciscus Pallovics, Exh. Dom. Oper.

P. Franciscus Szente, Conc. Dom. & Quadr. Hung. Praef. Schol. Conf. Dom. Oper.

P. Georgius Bonar, Hifp. Dom.

P. Joan. Bapt. Vécici, Bibl. Conf. 1.

P. Josephus Ibellacher, Cur. interim Valet.

P. Melchior Andreanfy, Administ. in Schavnik, Oper.

P. Michael Fodor, Corr. Lect. Mens. Conf. Dom. Conf. 3.

P. Michael Linde, Exh. Dom. dat. punct. FF. Oper.

P. Michael Tafchler, Prof. rhet. Praef. Congv. Stud.

P. Stephanus Dzian, Praef. Spir. Mon. Exam. Cind.

P. Stephanus Narofni, Mission. per Vall. Mar. Schavnik.

P. Stephanus Urményi, Conc. Fesl. & Catech. Hung. Oper.

P. Theodorus Daniel, Procur. Oper.

M. Antonius Pauer, Poet. Exh. Dom. Stud.

M. Franc. Xav. Schauer, Syni. Exh. Fesl. Stud.

M. Ladislaus Klobuziczky, Gram. Libr. in Vind.

M. Josephus Grossinger, Princ. Sac.

M. Joan. Nep. Kovacs, Paru. Coadjutores.

Antonius Groder, Sacristi. Praef. Lan. & Lin. Supell.

Bernardus Gertner, Infirm. Cred.

Franciscus Grueber, Jan. hab. Cur. Arcul. Georgius Mellisch, Oecon. Dom. Juv. Cred.

Jacobus Neufel, Apoth.

Joannes Czabala, Oecon. in Schavnik.

Matthaeus Ehrenberger, Empt. Disp.

Stephanus Mellisch, Coc.

Thomas Krapff, Cell. Sacerd. 18. Mag. 5. Coadj. 9. Univ. 32.

Collegium Budense.

R. P. Antonius Reviczky, Rector, Paroch. Proc. Super. Mil. Caf. Reg. per Hung. Gub. a 7. Nov. 1770.

P. Joan. Bapt. Eder, Ministr. Praef. Eccl. & San. Fac. Conf. FF. Exh. Herul. Angl. & Conf. Extraord.

P. Andreas File, Aij. Mission. per Dioc. Jaur. & Vac.

P. Antonius Kratuclek, Prof. Log. & Metaph.

P. Cajetanus Pfusterschmid, Conc. Fesl. & Catech. Germ. Praef. Congv. Agon. hab. Cur. Mont. Calv. & Schol. Triv. Juv. cur. Mil. Praef. & Cur. Mil. Exh. FF. dat. punct. iid.

P. Carolus Roth, Bibl. Dec. Caf. Conf. Dom. Conf. 1.

P. Dominicus Leidnecker, Exerc. Paroch. hab. Cur. Cur. Civ. Praef. Spir. FF. Conf. 2.

P. Emericus Gelzti, Conc. Dom. Hung. Praef. Congv. SS. Trinit. Oper.

P. Fran.

Annua Provincia Austriae Societatis Jesu

Ad Annum Salutis

Millesimum, Septingentesimum, Septuagesimum primum.

Prooemium.

Quisquam ea commemorare quae Summi animorumque causa, quatenus ea ad meam notitiam pervenerunt, in late diffusa hac Provincia gesta sunt, vetere instituto uti consuevit, est eorum numerus, qui in diversis Collegiis, Seminariis, aut Missionibus ad propagandam Nominis gloriam, pro mundiis, quod gesterunt, ratione confesse quae ad laborarunt. Omnibus ergo summa cum gratitudine praesertim ab R. P. Theodoro Mufzka, cujus sub regimine huius mille, obstanti, duobus, quinquaginta haec vultu, ad ipsa res fuerunt, aliorum etiam saluti, vigiles curas adhibuerunt; ex his mille, sex et septuaginta censabantur, quos laudabilis dignitas supra alios exivit: horum supra quinquaginta aut reverentibus literis oblectis in hac urbe, quo eorum proinde modesto aliquando possent multo plurimis; aut bene, si juvenibus ductores ad vultu, literarum quoque graecarum quo latinarum notitiam se praesentant, aut vultu, ipsi in vivo summo conhiberant: quod ingenti de munere et viginti tantilibus, haec delectabantur, quae reliqua, huius praesentant, vacare possent. Haec omnium ubi recepta formula conatus, edidit, et hoc, defunctorum vultu, quo vivo notis ad parva animentibus, officium, huiusque recessioni, huius in imponam.

Caput Primum

Cui fuerit labor in dispensandis Sacramentis
Eucharistiae et Penitentiae.

Provincia huius ipsa in urbe, huius in Valle Schavnikensi quinquaginta quatuor millia, ducentis, octuaginta divina Rege passu sunt: sacrificium aut quinguo millibus, octuaginta, septuaginta.

Primum in arc. huius tria millia, monenti, septuaginta exant, qui sacro epulo refecti sunt; in aquatica ducentis, decem, supra decem millia; vultu in huius a centum, septuaginta septem, supra novem millia; in aquatica a duobus millibus, ducentis, octuaginta.

Litterae annuae 1771

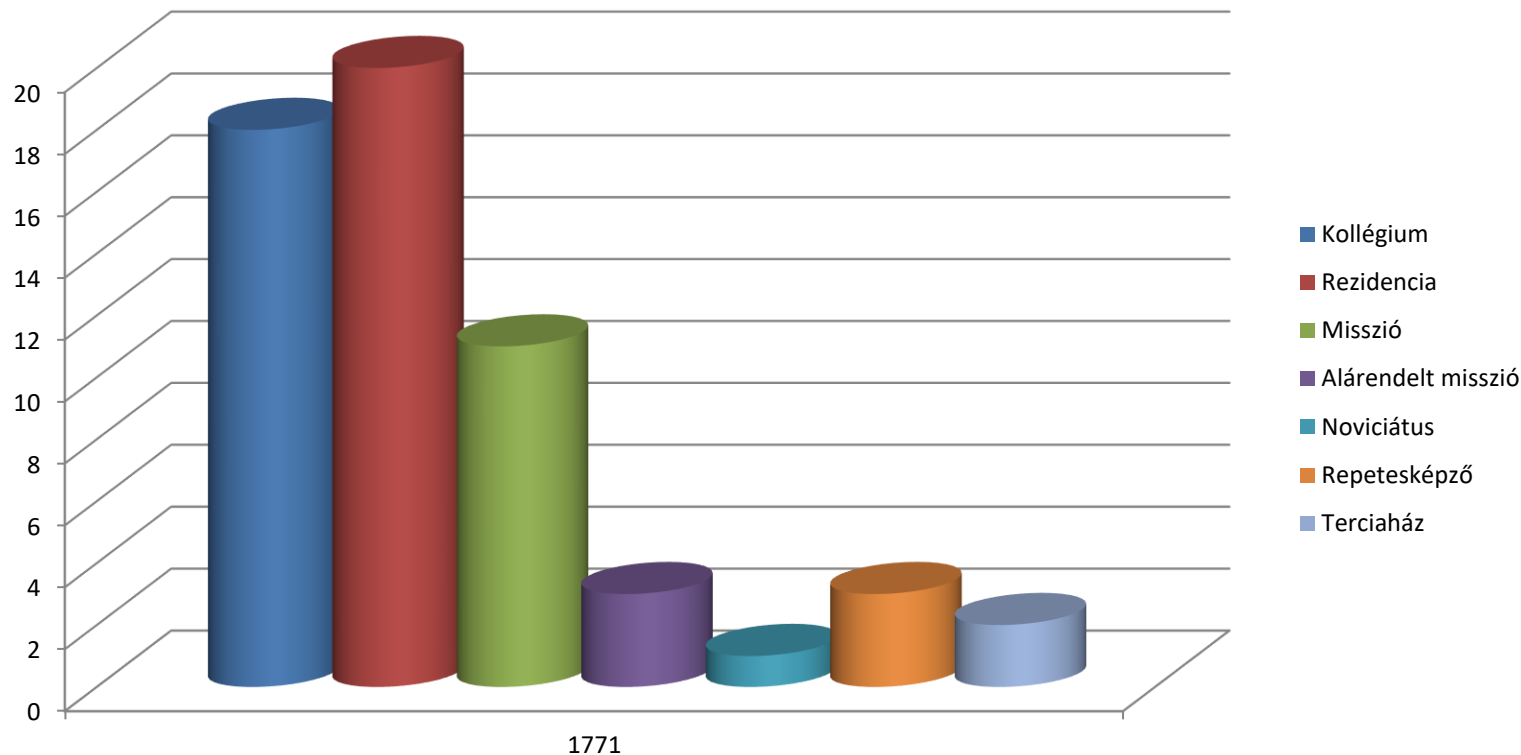
Wien, Nationalbibl. 12/64

A Jézus Társasága osztrák rendtartománya a rend felosztásakor, 1773

Az osztrák rendtartomány keleti felében fennállt rendháztípusok és utánpótlásképző intézmények

év	Kollégium	Rezidencia	Misszió	Alárendelt misszió	Noviciátus	Repetesképző	Terciaház
1771	18	20	11	3	1	3	2

Jezsuita gazdálkodás 1771-ben

- Birtokok: falvak, puszták
  - Szántók, szőlők
  - Állattenyésztés, méhészet
  - Malom, kocsmá, sörfőzde
- Alapítványok kamatai
  - Alapítványtevőktől
  - Önálló tőkekihelyezéssel
- Kölcsön felvétele
- Külső támogatók adományai
- Rendtartományon belüli elosztás

A jezsuiták jellemző tevékenységei az éves jelentésekben megmutatkozó fontossági sorrendben (1771)

Lelkipásztorkodás	Oktatás	(Egyéb)
Szentségek kiszolgáltatása	Felsőfokú oktatás	Tudomány és irodalom
Térítés	Középfokú oktatás	Nyomdák***
Igehirdetés	(Alapfokú oktatás)	Patikák****
Hitoktatás	Bentlakásos iskolák	Reprezentáció
Testi és lelki gondozás	(Árvaházak)*	
Missziók	(Szakképzés)**	
Vallásos társulatok		
Szentkultusz és liturgia		
(Plébániák)		
(Lelkigyakorlatok adása)		
(Női rendek gondozása)		

* Kőszeg, Nagyszében

** Selmecbánya

*** Nagyszombat, Kassa, Kolozsvár

**** Eger, Kassa, Kolozsvár, Kőszeg, Győr, Pozsega, Pozsony, Szokolca, Trencsén, Nagyszombat, Ungvár, Székesfehérvár, Nagyvárad

JEZSUITÁK PLÉBÁNIAI SZOLGÁLATÁ 1711 UTÁN

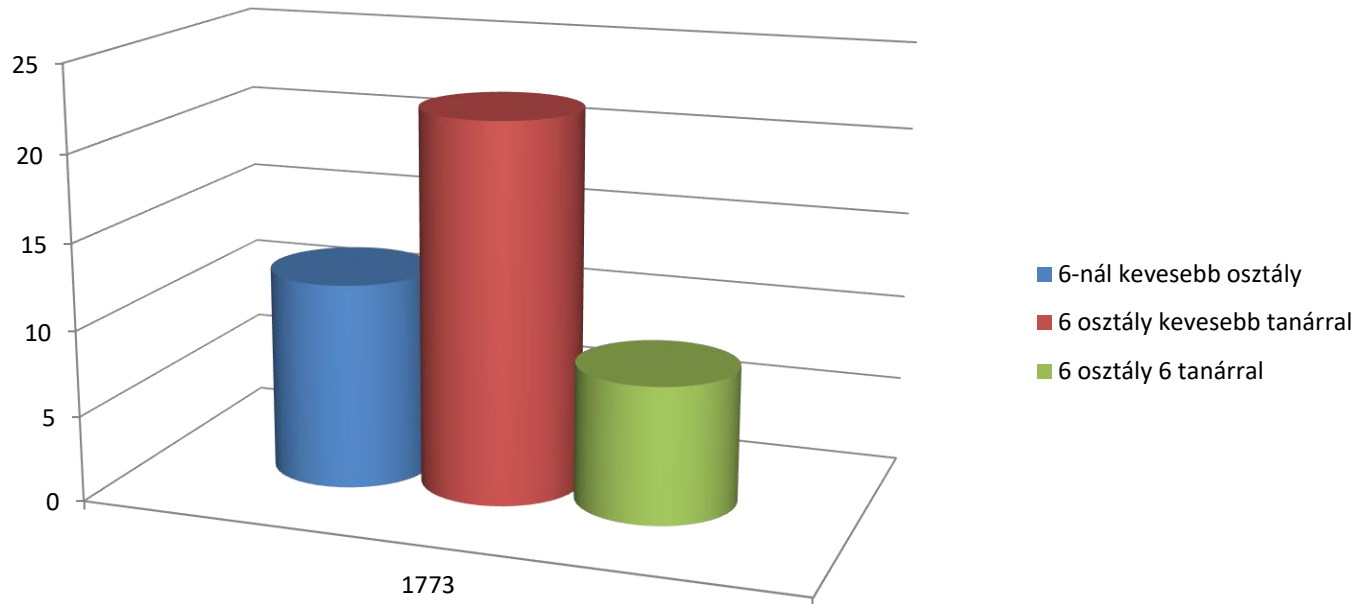
Zárójelben a rövid ideig, megszakításokkal végzett szolgálat helyszínei

A JEZSUITA OKTATÁS INTÉZMÉNYHÁLÓZATA, 1772/73

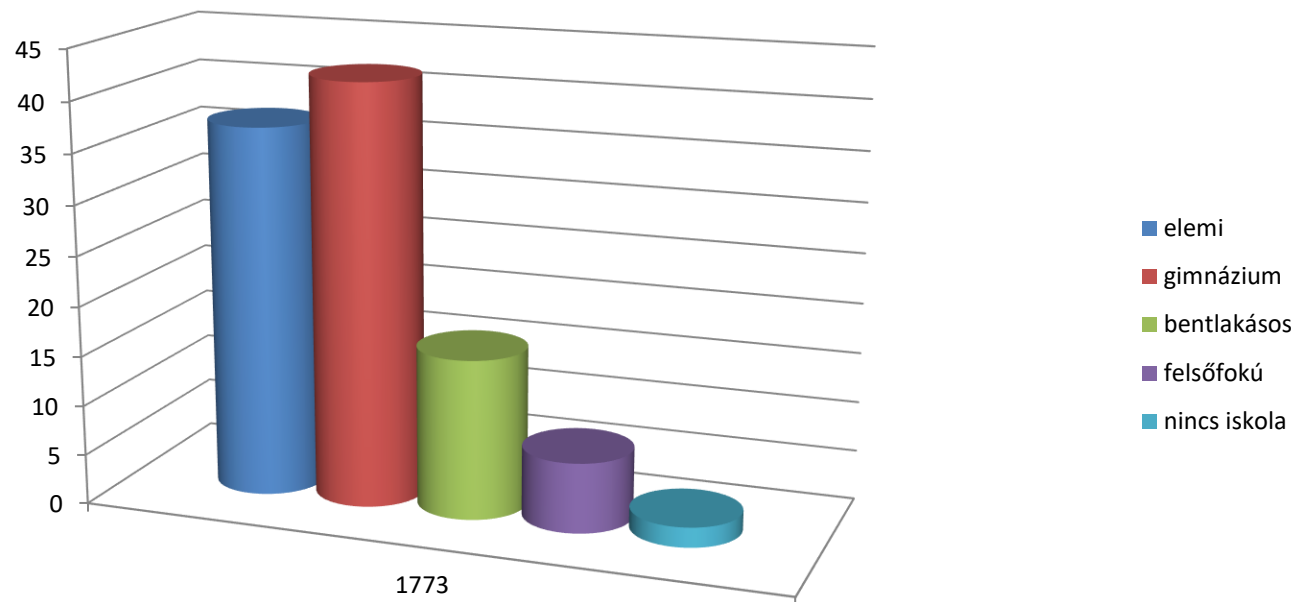
A jezsuita gimnáziumok fajtái és számuk alakulása az osztrák rendtartomány keleti felében a 18. század folyamán

év	6-nál kevesebb osztály	6 osztály kevesebb tanárral	6 osztály 6 tanárral	összes gimnázium
1773	12	22	8	42

Jezsuiták által működtetett iskolatípusok és az iskolák száma az osztrák rendtartomány keleti felében a 18. század folyamán

év	elemi	gimnázium	bentlakásos	felsőfokú	nincs iskola
1773	37	42	16	7	2

Hivatások a jezsuita gimnáziumokban 1771-ben (42-ből 30 iskola adatai alapján)

- Világi pap: 88

- Ferences: 68

- Minorita: 11

- Kapucinus: 9

} 88

- Pálos: 4

- Piarista: 3

- Trinitárius: 2

- Kamalduli: 1

- Premontrei: 1

- Ágostonos kanonok: 1

} 21

Jezsuita: 17

Köszönöm a figyelmet!

JEZSUITA PRAY KÓDEX

JUBILEUMI KONFERENCIA
A JÉZUS TÁRSASÁGA FELOSZLATÁSÁNAK 250.
ÉS PRAY GYÖRGY SZÜLETÉSÉNEK 300.
ÉVFORDULÓJÁN

2023
09
28 09

ELTE EGYETEMI KÖNYVTÁR
29

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

Merito et Potentia.
Pro Honorum cum
Sibilor.
ste laudanda
namt Meritu

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
ELTE EGYETEMI KÖNYVTÁR
Pálfi István Intézet
Történettudományi Kutatóközpont